

BAZYLISZEK (34) *sb m*

baz- (22), baż- (8), bas- (4); -sz- (31), -ss- (3).

-a- (25), -ã- (4); -a- *LubPs, KrowObr, RejWiz, Leop, BibRadz, BielKron* (2), *Mącz* (2), *OrzQuin* (2), *RejPos* (2), *RejZwierc, BielSpr, SkarŻyw* (2), *CzechEp, NiemObr* (2), *LatHar, SiebRozmyśl*; -a- :
-ã- *HistAl* (3 : 4); e *jasne*.

sg *N* bazyliszek (11). ◇ *G* bazyliszka (2). ◇ *D* bazyliszkwowi (1). ◇ *A* bazyliszka (6). ◇ *I* bazyliszki(e)m (1). ◇ *L* bazyliszku (3). ◇ *pl N* bazyliszkwowie (1). ◇ *I* bazyliszkami (1) *NiemObr*, bazyliszki (1) *FalZioł*. ◇ *L* bazyliszkach (4), bazyliszk(o)ch (3) *RejPos* (2), *RejZwierc*; -äch (3) *LubPs, Leop, SiebRozmyśl*, -ach (1) *LatHar*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *zool. Basiliscus* (*Rost*); *rodzaj jaszczurki [basiliscus Łac śr]* (4) : Theż kto fie okładzie rutą iże miełtca gołego niebędzie/ Thedy taki może bazyliżka zabić przez żadney szkody y obrazy. *FalZioł* I 118c; *BielKron* 269v; *Mącz* 23c.

Szereg: »węże i bazyliszki«: *L* Alicza ieft zwierzę małego ciała. ale wielkiew śmiałości y chythrości takież z wężmi y z bazyliszki walczy *FalZioł* IV 12c.

2. *Mityczny potwór (pół smok, pół kogut) zabijający wzrokiem; basiliscus Mymer*¹, *Murm, Mącz, Calep, Cn; regulus Murm, Mącz* (25) : zafię ośmego dnia nádiechali Bazyliżka bárzo okrutnego záfárzającego y niewymownie śmrodliwego/ który był takowego iádu/ iż nie thylko śmrodem śwym/ ále theż y wzrokiem iáko nádaley mógl zayrzeć/ powietrze zárażał. *HistAl* K8; Gdy ftánał na wyśfzey ftronie gory vyrzał onego Bazyliżka w półrod drogi leżącego/ kthory wftháwicźnie fpał/ á gdy poczuł człowięká álbo iákie zwierzę przybliżające fie do fiebie otwarzał fwe oczy/ á ná ktorekolwiek wzglądał nátychmiałt márlu. *HistAl* K8v, K7, K8v [3 r.], L; *RejZwierc* 84v; *BielKron* lv; Z wielkich [dział] tłuką mury álbo párkány/ zową ie od fwych znákow/ iáko ná którym známie ftoi wyláne/ iefli iáfzczorká ná nim fthoi wylána/ tedy iáfzczorką zową/ iefli Smok/ álbo Lew/ álbo Lábęć/ álbo bazyliżek/ tedy ie thák zową od známion. *BielSpr* 74v.

W połączeniu szeregowym: Bazyliżek/ Krokodril/ y Smok iádowity/ Káždy s tych przez człowięká może być zábity. *RejWiz* 10v.

Przen (2) : [abyśmy łowić węgorzów na sejmiech przestali] boć miałto węgorzá włáfnego fwego/ włowimy ledá kiedy w tym odmęcie/ frogięgo Bazyliżka półpolitęgo: który iednym wzrokiem fwym/ wfzyftkę Koronę Polńką rázem zarázi. *OrzQuin* D4; A ten Bazyliżek nie będzie iny/ iedno/ álbo Miecz domowy/ álbo Nieprzijiáciél półstronny/ który iuż ze wfzyftkich ftron ftoi gotowy nád námi. *OrzQuin* D4.

a. *W Starym Testamencie mityczne, groźne stworzenie o cechach trudnych do określenia (wąż latający, wąż lub smok wodny itp.)* (12) : Ták iż ni nacż trudnego nye możefz vgodzić/ Choć y po Bazyliżkach frogich będziefz chodźć [Super aspidem et basiliscum ambulabis] *LubPs* Vv; *KrowObr* 39; *Regulus etiam, Báfylifzek. Mącz* 349d.

Szeregi: »jaszczurka, bazyliszek«: ále y po iáfzczurkach/ bazyliżkach chodźć beśpiecznie będziemy *Leop* *A3v.

»smok i bazyliszek; bazyliszek i smok« (3 : 1): W ziemi vtrapienia y včísnienia gdzie iest lew y lwicá/ bázyliŝzek y Smok latáiący/ poniołá bogáctwá ŝwe ná grzbieciech oŝłow ŝwoich *BibRadz Is* 30/6, *RejPos* 39v, 130v; Tákci ŝię mili Oycowie przeciwko pierworodnym ŝynom ŝwym záchowáli/ y taką vččíwoŝć Cefárzom/ nogámi ie depcąc/ Smokámi/ y Bázyliŝkámi ich názywáiąc/ wyrządźáli. *NiemObr* 167.

»źmija i bazyliszek« (4): *CzechEp* [389]; á on leżácego nogámi deptał/ ty ŝłowá z Pálmu przywodząc: po Zmyi y Bázyliŝku [*super aspidem et basiliscum VulgPs* 90/13] deptać będzież/ y podepceŝ Lwá y Smoku. *NiemObr* 167; *LatHar* 644; *SiebRozmyśl* E4v.

3. *n-pers* (2) : Przed ŝmiercią vkazał mu ŝię S. Bázyliŝzek *SkarŻyw* 90, 90.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Basiliscus. Báfilifhek. *Murm* 95; *Mymer*¹ 27v; *Calep* 125a.

KN